

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет соціально-гуманітарних технологій та менеджменту
Кафедра мовної підготовки та соціальних комунікацій

Затверджено
Вченою радою факультету соціально-
гуманітарних технологій та
менеджменту
протокол від 13.04 2023 № 11
Голова Вченої ради факультету
 Наталія ЗИКУН

**Методичні рекомендації
до організації самостійної роботи
з навчальної дисципліни «Психолінгвістика»
для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
(денної та заочної) форми навчання
галузь знань 03 «Гуманітарні науки»
спеціальність 035 «Філологія»
ОПШ «Германські мови та літератури (переклад включно)»
Статус дисципліни: вибіркова**

Ірпінь – 2023

Методичні рекомендації складені на основі робочої програми навчальної дисципліни «Психолінгвістика», затвердженої Науково-методичною радою Університету 20.01.2022 протокол № 2.

Укладач:

А.І. Чорна, ст.. викладач кафедри мовної підготовки та соціальних комунікацій

Розглянуто та схвалено кафедрою мовної підготовки та соціальних комунікацій, протокол від 12.04.2023 № 8

Завідувач кафедри Т.С. Гиріна, д.н. з соц.. комунікацій, професор

ЗМІСТ

1. Вступ	4
2. Викладення теоретичних питань навчальної дисципліни.....	5
3.Методичні матеріали, що дають можливість студентам проведення самоконтролю	6
4. Ключові слова і терміни	6
5. Питання для самоперевірки.....	7
6. Тести для самоконтролю	8
7. Завдання для самостійної роботи	11
8. Рекомендована література	13

1. ВСТУП

Самостійна робота є важливою складовою частиною і основою підготовки майбутнього фахівця, оскільки мета самонавчання - опанувати засвоєння навчальної дії з наступним її опрацюванням на практичних заняттях. Реалізація такої мети на практиці сприяє розв'язанню завдань інтеграції - повному злиттю навчання і виховання, здійсненню принципу розвиваючого навчання, формуванню особистості майбутнього фахівця.

Згідно з навчальним планом здобувачеві 2/3 усього часу, відведеного на вивчення дисципліни, планується у формі самостійної роботи. Тому правильна організація самостійних занять має вирішальне значення

Самостійна робота здобувачів вищої освіти з навчальною літературою. Практика показує, що далеко не всі здобувачі вищої освіти володіють навичками самостійної роботи з підручниками, посібниками та іншою навчально-методичною літературою. Щоб запобігти помилкам, пропонується керуватися такими порадами:

- підручник треба не просто читати, а вивчати. Приступаючи вперше до роботи над підручником, необхідно спочатку ознайомитися з ним. Зміст книги допоможе пізнати її зміст, передмова і вступ збагачують уявлення про призначення книги, а поверховий огляд дасть можливість побачити ілюстрації, таблиці тощо;

- на кожен день за для вивчення необхідно визначити певні розділи підручника. Рекомендується спочатку прочитати весь розділ, щоб отримати загальне уявлення про зміст, а потім повторно перечитати його за окремими абзацами, осмислюючи кожен фразу. Якщо інформація незрозуміла, прочитайте ще раз. Таке повторне читання сприяє міцному засвоєнню матеріалу.

При оцінюванні знань ураховується загальна грамотність, логічність і чіткість відповіді.

Самостійна робота з навчальної дисципліни «Психолінгвістика» для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 03 «Гуманітарні науки» спеціальності 035 «Філологія» ОПП «Германські мови та літератури (переклад включно)», розрахована на 70 годин.

Метою проведення самостійних робіт є вдосконалення практичних вмінь та навичок, одержаних на практичних заняттях, а також формування вміння самостійно опанувати певні етапи засвоєння навчальної дії з наступним її опрацюванням на практичних заняттях. При виконанні самостійних завдань доцільно використовувати методичну рекомендовану літературу. Кожна самостійна робота є складовою частиною модульного поточного контролю. Контроль кожної самостійної роботи проводиться в формі усного опитування та письмового контролю. Тематика та рівень складності самостійної роботи відповідають навчальній програмі курсу «Психолінгвістика».

При оцінюванні знань здобувачів вищої освіти ураховується загальна грамотність, логічність і чіткість відповіді.

Критерії оцінювання знань і вмінь. Оцінка "відмінно" виставляється здобувачеві вищої освіти, який повністю виконав програму курсу, тобто виконав усі завдання передбачені програмою курсу, показав високий рівень знань теоретичного та практичного матеріалу. Для отримання відмінної оцінки потрібно показати вміння та навички усного діалогічного та монологічного мовлення, а також письмового мовлення з використанням лексичного матеріалу курсу, розвинуті навички двостороннього перекладу, слухання, навички реферування іншомовного тексту та складання основних видів контрактів та ділових листів.

Оцінка "добре" виставляється здобувачеві вищої освіти, який повністю виконав програму курсу і показав відповідний рівень знань матеріалу курсу. На оцінку "добре" заслуговує здобувач, який продемонстрував добрі вміння та навички аудіювання, усного і письмового мовлення з лексичного матеріалу курсу, має добрі навички двостороннього

перекладу, вмiє реферувати iншомовний текст та складати основнi види контрактiв та дiлових листiв.

Оцiнка "задовiльно" виставляється здобувачевi вищої освiти, який виконав програму курсу не повнiстю, тобто не всi завдання, передбаченi курсом. На оцiнку "задовiльно" заслуговує здобувач вищої освiти, який має задовiльний рiвень мовної пiдготовки, який показав достатнi навички реферування та складання основних видiв контрактiв та дiлових листiв.

Оцiнка "незадовiльно" виставляється здобувачевi вищої освiти, який не виконав програму курсу, тобто не виконав завдання курсу i не продемонстрував певних знань матерiалу курсу, а також, вмiнь та навичок, передбачених програмою курсу.

2. ВИКЛАДЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛIНИ

Змiстовний модуль 1.

1. Предмет та об'єкт психолiнгвiстики
2. Загальна та часткова психолiнгвiстика
3. Основнi методологiчнi принципи психолiнгвiстики
4. Зв'язок психолiнгвiстики з психологiєю
5. Поняття про мовленнєву дiяльнiсть. Види мовленнєвої дiяльнiстi.
6. Специфiчнi особливостi мовленнєвої дiяльнiстi
7. Поняття про мову й мовлення. Мовленнєва дiяльнiсть
8. Функцiї мови й мовлення
9. Види мовлення й мовленнєвої дiяльнiстi
10. Мовлення i мозок
11. Мовлення i мислення
12. Зовнiшнє мовлення як спiсiб формування й формулювання думки i передачi iнформацiї
13. Письмове мовлення як особливий вид мовленнєвої дiяльнiстi
14. Психолiнгвiстична характеристика письма
15. Процес засвоєння мови дитиною:
  - сприймання, слухове розрiзнення та продукування звукiв людського мовлення немовлятами;
  - першi слова;
  - розвиток граматики i дитяча словотворчiсть;
  - основнi принципи розвитку раннього дитячого мовлення.
16. Проблема впливу середовища i генетики на мовленнєвий розвиток дитини.
17. Концепцiї процесiв сприйняття i розумiння мовлення
18. Механiзм змiстового сприйняття мовленнєвого висловлювання
19. Загальна психолiнгвiстична модель процесу сприйняття i розумiння мовленнєвого висловлювання

Змiстовий модуль 2.

20. Лексико – граматичне розсортування вислову.
21. Мовний код.
22. Лiнiйне розсортування.
23. Теорiя породження мови Л.С. Виготського
24. Розвиток психолiнгвiстичних iдей в дослiдженнях О.Р. Лурiя; О.О. Леонтьєва; М.І. Жинкiна; Л.С. Цветкової; І.О. Зимньої; Т.В. Ахутiної.
25. Психологiчнi аспекти формування iншомовних навичок
26. Вплив раннього бiлiнгвiзму на мовленнєвий та iнтелектуальний розвиток особистостi.
27. Механiзм сприйняття букв i слiв.
28. Механiзм сприйняття речень.
29. Спiввiдношення мовленнєвого повiдомлення з дiйснiстю у процесi сприйняття.

30. Поняття про «задум» цілого тексту та «породження тексту як його розсортування».
31. Поняття про три головних рівня породження мовлення: мотиваційно–спонукаючий, формуючий, реалізуючий.
32. Сприйняття та увага.
33. Відчуття та уява. Ілюзії.
34. Обсяг сприйняття. Функції сенсорного збереження інформації.
35. Нейрокогнітологія уваги. Моделі селективної уваги (Бродбент; Трейсман).

3. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ, ЩО ДАЮТЬ МОЖЛИВІСТЬ СТУДЕНТАМ ПРОВЕДЕННЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Балабан О. О. Мова і мислення: від архетипної до етнічної свідомості/ О. О. Балабан // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філософія, культурологія, соціологія. - 2019. - Вип. 17. - С. 5-13.
2. Дячук Н. В. Психолінгвістика творчості у художньому перекладі: монографія / [Дячук Н. В.; Житомир. держ. ун-т ім. Івана Франка. - Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. - 127 с.
3. Калмикова Л.О. Психологія мовлення і психолінгвістика: навч. посібник для студ. вищих навч.закл./Л.О. Калмикова, Г.В. Калмиков, І.М. Лапшина, Н.В. Харченко. - (Вища освіта). Переяслав-Хмельницький: Переяслав-Хмельницький пед. ін-т, 2018.— 325с.
4. Клак В. О. Теоретичний аналіз загальної системи розумових дій та операцій мислення / В. О. Клак // Теоретичні і прикладні проблеми психології. - 2019. - № 2. - С. 182-194.
5. Куранова С.І. Основи психолінгвістики: навч. посіб. / С. І. Куранова.– К.: ВЦ «Академія», 2019. – 208 с.

4. КЛЮЧОВІ СЛОВА І ТЕРМІНИ

Тема 1: Психолінгвістика, мова, мовлення, мовленнєва діяльність.

Тема 2: Психолінгвістика, лінгвістика, мовлення, мова, наукова школа, мовний знак, мовна здатність, мовна активність, текст.

Тема 3: Слово, речення, текст, їх психологічні та лінгвістичні характеристики.

Тема 4: Метод, методика, методологія, дискурс, дискурс-аналіз.

Тема 5: Особистість, мовлення, егоцентричне мовлення, ситуативність.

Тема 6: Іntenція, актуальне членування речення, тема, рема, синтаксичне прогнозування, лексичний контроль кодування\декодування інформації, модель послівного сприймання, смисловий предикат.

Тема 7: Слово, текст, поетичний синтаксис, поетична установка, підтекст.

Тема 8: Теорія породження мови, внутрішня мова, «задум» цілого тексту», «породження тексту як його розсортування», рівні програмування мови: внутрішній, граматичне структурування та моторна кінетична організація вислову.

Тема 9: білінгвізм, інтерференція.

Тема 10: комунікаційна подія, задум цілого тексту, породження тексту, породження мовлення.

Тема 11: Мовлення, стохастична модель, модель безпосередніх складників, «глибина речення», трансформаційна граматики.

Тема 12: Мовлення, сприйняття, адресат, адресант, апперцепція, антиципація, текст, реципієнт, смислова дистанція.

5. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

Змістовний модуль 1.

1. Визначення психолінгвістики, об'єкт, предмет, мета цієї дисципліни.
2. Причини появи психолінгвістики.
3. Міждисциплінарність психолінгвістики.
4. Поняття про мовленнєву діяльність. Види мовленнєвої діяльності.
5. Види мовленнєвої діяльності.
6. Які основні методологічні принципи психолінгвістики вам відомі?
7. Поясніть зв'язок психолінгвістики з лінгвістикою.
8. Поясніть зв'язок психолінгвістики з психологією.
9. Розкажіть про поняття мовленнєва діяльність та її зв'язок з психолінгвістикою.
10. Яка структура мовленнєвої діяльності?
11. Які етапи мовленнєвої діяльності вам відомі?
12. Розкажіть про психологічні механізми мовленнєвої діяльності.
13. Які види мовлення й мовленнєвої діяльності вам відомі?
14. Що визначає предметний зміст мовленнєвої діяльності?
15. Яка роль мозку в породженні й сприйманні мовленнєвих висловлювань?
16. Опишіть основні варіанти усного мовлення.
17. Доведіть що письмове мовлення є особливим видом мовленнєвої діяльності
18. Розкажіть про суть внутрішнього мовлення як особливого виду мовленнєвої діяльності
19. Доведіть що письмове мовлення є особливим видом мовленнєвої діяльності
20. Розкажіть про суть внутрішнього мовлення як особливого виду мовленнєвої діяльності
21. Які способи формування й формулювання думки і передачі інформації вам відомі?
22. Які основні види мовленнєвої діяльності вам відомі?
23. Назвіть характерні особливості дитячого мовлення.
24. Означте особливості онтогенезу мовлення дитини віком до 3-х років.
25. Визначте суть евристичного принципу у засвоєнні мови дитиною.
26. Розкрийте проблему породження мовлення у психолінгвістиці.
27. Назвіть психолінгвістичні теорії породження мовлення в концепції вітчизняної психолінгвістичної школи
28. Охарактеризуйте концепції процесів сприйняття і розуміння мовлення
29. Охарактеризуйте механізм змістового сприйняття мовленнєвого висловлювання

Змістовий модуль 2.

1. Які моделі породження мовлення вам відомі?
2. Які видатні вчені працювали над питаннями породження мовлення?
3. Охарактеризуйте концепцію про коди внутрішньої мови
4. Охарактеризуйте основні концепції українських та російських психолінгвістичних шкіл.
5. Охарактеризуйте основні концепції московської школи психолінгвістики

6. Назвіть відомих вам представників української та російської психолінгвістичних шкіл.
7. Назвіть відомих вам представників московської школи психолінгвістики.
8. Які психологічні особливості засвоєння другої мови вам відомі?
9. Що на вашу думку допомагає людині оволодіти іноземною мовою?
10. Що таке інтерференція?
11. Які види інтерференції вам відомі?
12. Що таке білінгвізм?
13. Як впливає ранній білінгвізм на мовленнєвий та інтелектуальний розвиток особистості?
14. Які моделі сприйняття мовлення вам відомі?
15. Що таке механізм сприйняття?
16. Які механізми сприйняття вам відомі?
17. Що таке сприйняття і розуміння?
18. Розкрийте суть понять «значення» і «смысл».
19. Про які положення йдеться у теорії породження мови Л.С. Виготського?
20. Що включає в себе теоретична концепція О.Р. Лурія?
21. Охарактеризуйте модель породження мови І. О. Зимньої.
22. Які 3 головних рівня породження мови виокремила І. О. Зимня? Охарактеризуйте їх.
23. Як характеризує процес розуміння мовлення Л.В. Виготський?
24. Охарактеризуйте модель процесу мовосприйняття М. Халле та К. Стівенсона.
25. Охарактеризуйте модель процесу змістовного сприйняття мовленнєвого вислову за А.С. Штерн, О.О. Леонтьєвим, А.А. Брудним.

6. ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Мовлення – замкнений акт діяльності, сукупність окремих мовленнєвих дій, що мають власну проміжну мету, підпорядковану меті акту діяльності, до яких вони належать, і загальним для цього акту діяльності збуджувальним мотивом:
  - а) судження правильне; б) судження неправильне.

2. Коли мовленнєва діяльність є окремим випадком діяльності спілкування:
  - а) тоді, коли вона є спеціалізованим використанням мови для спілкування;
  - б) тоді, коли вона інтегрована з пізнавальною діяльністю;
  - в) тоді, коли вона забезпечує ігрову діяльність.

3. Фазна (горизонтальна) структура процесу породження висловлювання (мовленнєвої дії) містить такі зв'язки: 1) мотивації і формування мовленнєвої інтенції (наміру); 2) орієнтування; 3) планування; 4) реалізації плану (виконавські); 5) контролю:
  - а) всі зв'язки доцільні; б) є зайві зв'язки.

4. Чому психолінгвістичну теорію відносять до евристичної:
  - а) тому, що евристичність міститься в самій ідеї цілеспрямованості мовленнєвої діяльності;
  - б) тому, що засвоєння мови (як рідної, так і нерідної) передбачає вибір та диференційоване використання різних стратегій оволодіння мовленням;
  - в) тому, що вона є гнучкою, тобто передбачає різні шляхи оперування висловлюванням на окремих етапах породження й сприйняття мовлення.

5. В чому саме здійснюється єдність спілкування й узагальнення:

- а) в мовному знаці;
- б) в мовному кодї;
- в) в мовних засобах.

6. Значення – це змістовий бік знаку:

- а) так; б) ні.

7. Психолінгвістична теорія – це синтез:

- а) підходу діяльнісного (процесуального);
- б) підходу в плані образу (відображення).

8. В основі сприймання мовлення знаходяться процеси, що:

- а) частково відтворюють процеси його породження;
- б) повністю відтворюють процеси його породження;
- в) зовсім не відтворюють процеси його породження.

9. Процеси сприймання мовлення мають активний характер:

- а) так; б) ні.

10. В психолінгвістиці використовуються такі методи:

- а) психолінгвістичний експеримент;
- б) формувальні методики;
- в) спостереження;
- г) лінгвістичний експеримент.

11. В психолінгвістиці використовуються такі методики дослідження:

- а) прямі експериментальні методики;
- б) проєктивні методики;
- в) методика семантичного диференціалу;
- г) асоціативні методики.

12. В психолінгвістиці існує кілька моделей породження мовлення: а) стохастичні моделі; б) моделі безпосередньо складових; в) моделі на основі трансформаційної граматики; г) когнітивні:

- а) перераховані всі наявні в науці моделі;
- б) перелік моделей неповний.

13. Всі наявні теорії сприймання мовлення можуть бути класифікованими за двома параметрами: моторний або сенсорний принцип сприймання:

- а) так; б) ні.

14. Розуміння тексту – це ...

- а) процес перекладу смислу цього тексту в будь-яку іншу форму його закріплення;
- б) процес парафрази, переказу тієї ж думки іншими словами;
- в) процес перекладу на іншу мову;

г) процес формування емоційної оцінки подій.

15. Що є зрозумілим?

- а) те, що може бути виражено в інший спосіб;
- б) те, що може бути правильним відтворенням відображення;
- в) те, що може привести через чуже відображення до відображення об'єкту.

16. Галузі психолінгвістичних досліджень зорієнтовані на:

- а) моделювання мовленнєвої діяльності і мовленнєвого спілкування;
- б) моделювання мовної компетенції і лише згодом – мовленнєвої діяльності.

17. До галузей психолінгвістики належать її напрями, зосереджені на теоретичному та експериментальному дослідженні специфічних проблем, що потребують врахування таких факторів мовленнєвої діяльності і формування мовної компетенції, які в традиційній психолінгвістиці досліджуються недостатньо:

- а) рефлексивна психолінгвістика;
- б) психолінгвістика розвитку;
- в) етнопсихолінгвістика;
- г) психолінгвістика художнього мовлення, зокрема поетичного.

18. Провідною прикладною галуззю психолінгвістики є навчання мови (рідної, другої в умовах білінгвізму, іноземної):

- а) так; б) ні.

19. Рефлексії мовця над мовленням, його усвідомленню та контролю над його породженням належить:

- а) провідне місце;
- б) значне місце;
- в) другорядна роль.

20. Першим, хто в лінгвістиці поставив проблему теоретичного зіставлення спонтанних і рефлексивних мовленнєвих процесів, був І.О. Бодуен де Куртене:

- а) ні; б) так.

21. Рефлексія над мовленням – це:

- а) усвідомлення свого мовлення;
- б) роздуми над власним мовленням;
- в) спостереження за своїм мовленням;
- г) контроль і оцінка свого мовлення.

22. Проблема усвідомленості мовленнєвих процесів у зв'язку з психологічним змістом навчання рідної мови у школі – це:

- а) навчання дітей усвідомленню того, як вони говорять;
- б) навчання довільному оперуванню своїми мовленнєвими вміннями;
- в) навчання дітей наміреності мовлення.

23. Розвиток рефлексії дитини над мовленням – це виникнення, розширення, якісна зміна і внутрішня структурна перебудова орієнтувального ланцюга спочатку спонтанної мовленнєвої діяльності:

а) визначення повне; б) визначення неповне.

24. Формування у дітей рефлексивного ставлення до мови забезпечує психологічну пропедевтику подальшого навчання:

а) рідної мови; б) іноземної мови.

25. Кінцевим завданням навчання граматики рідної мови є формування вміння доволно оперувати з граматичною структурою мовлення:

а) формулювання завдання є правильним;

б) формулювання завдання є неправильним.

7. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Варіант 1.

1. Виконайте аналіз комунікативної ситуації одного з наведених нижче текстових фрагментів з художніх творів українських письменників за запропонованим алгоритмом (додаток 2)

2. Виконайте аналіз реальної життєвої ситуації, свідком чи учасником якої ви були, скориставшись алгоритмом (додаток 1)

ДОДАТОК 1.

АЛГОРИТМ АНАЛІЗУ КОМУНІКАТИВНОЇ СИТУАЦІЇ

1. Контекст і ситуація спілкування:

А) місце і час, їх вплив на перебіг інтеракції;

Б) характеристика каналів комунікації;

В) комунікативний шум та його впливи на спілкування;

Г) зворотний зв'язок і засоби його підтримки.

2. Комунікативна поведінка учасників спілкування (комунікативний паспорт кожного з учасників комунікації):

А) виявлення комунікативної мети кожного з учасників;

Б) аналіз комунікативних стратегій, міра їх гнучкості;

В) взаємна оцінка комунікативних стратегій;

Г) виявлення тактик комунікативної поведінки учасників спілкування, їх типи, гнучкість, зміна;

Д) характеристика соціальних і комунікативних ролей, їх зміна;

Е) приховані ролі та комунікативні позиції кожного з учасників;

Є) прийоми впливу на співбесідника, чи враховуються вік, стать, освіта, поточний стан свідомості?

Ж) типи спілкування кожного з персонажів (відкрите/закрите, ініціативне/примусове, офіційне/неофіційне, етикетне, розкуте, конфліктне/кооперативне тощо), чи змінюється тип спілкування в процесі інтеракції?

З) аналіз складових комунікативного кодексу кожного учасника спілкування (орієнтація на певні правила, максими, конвенції спілкування), засоби мовленнєвого етикету;

- И) виявіть загальні закони спілкування, котрі діють в аналізованій ситуації.
3. Аспекти мовного коду в комунікації (мовленнєвий паспорт персонажів):
- А) типи мовленнєвих актів;
  - Б) мовленнєві жанри, яким віддають перевагу учасники спілкування;
  - В) дотримання норм культури мовлення;
  - Г) типи мовленнєвих помилок в стилі мовців;

ДОДАТОК 2

Григор Тютюнник «Зав'язь»

У небо знову сягнула заграва, і в проваллі повиднішало настільки, що мені стає добре видно Сонині очі. Вони якісь дивні: наче й злякані трохи, й сміються. У мене починають терпнути ноги і стають як мотузяні. А голова хилиться, хилиться...

"А що, — думаю, — як я її поцілую, а вона мене — в пику? Буває ж так. Он і в кіно показують..." — і шия перестає гнутися, дубіє.

А Соня вже й не сміється, і очі примружила так сердито, що... Ні. Нехай краще другим разом.

Отак і стовбичу коло неї, не знаючи, що й казати, аж доки вона не озивається:

— Миколко, давай я буду падати, а ти мене держи. Ану, чи вдержиш?

— Ото, коли б ні! — вигукую, хапаючи її за тоненький попереk, але раптом підсковжуюся і з переляком і огидо до себе відчуваю, що зараз так і обербенимось у грязюку. А вона сердито пручається з рук і ошпарює мене злим поглядом.

— Пусти! Силач...

— Підсковзнувся,— мимрю,— хіба ж я винен, що тут слизько?

Соня норовисте одвертається і мовчить. А в мене перед очима з'являються дід Лаврін, ворущать чорненьким дупельцем на щоці, оскиряються... Може, вони ото й правду казали, що — кислочки...

Згадка про діда робить і мене сміливішим.

— Ну, — кажу, — раз так, то що ж... Беруся рукою за куц і, твердіше, ніж треба, упираючись ногами в кручу, деруся на гору.

— Миколко, а я? — жалібно шепоче Соня.

І від того шепоту у мене наморочиться голова, а серце починає калатати, як дзвін. Стрибаю вниз, сердито хапаю її за плечі і з розгону цілую в рипучу холодну хустку.

— Навіщо ж ти... аж за вухо, дурненький...— видихає Соня і сміється якимось покійно й лагідно. — Ходім уже, бо тут холодно.

Я не допомагаю, а майже виношу її вгору на руках, і сили в мене — як увола. Оглядаємось на те місце, де ми тільки що гарцювали. Там біліє сніг.

— От чудно, — каже Соня, зітхаючи, — кругом садки цвітуть, а там — сніг...

Варіант 2.

1. Відшукати в мережі Інтернету відео-матеріали із різними видами мовленнєвих розладів. Навчитися впізнавати і визначати основні риси мовленнєвих відхилень.
2. Підготувати повідомлення на тему:
«Мовленнєві розлади як джерело знань про спеціалізовану діяльність мозкових ділянок».

Варіант 3.

1. Підготувати повідомлення: «Система цінностей особистості в її мовленнєвій діяльності»; «Міжетнічні відносини у мовленнєвій діяльності»; «Національна специфіка мовленнєвої діяльності» (за бажанням студента).
2. Дайте письмову відповідь на питання: Чому мова обмежує усвідомлення світу?

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Балабан О. О. Мова і мислення: від архетипної до етнічної свідомості / О. О. Балабан // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філософія, культурологія, соціологія. - 2019. - Вип. 17. - С. 5-13.
2. Дячук Н. В. Психолінгвістика творчості у художньому перекладі: монографія / [Дячук Н. В.; Житомир. держ. ун-т ім. Івана Франка. - Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. - 127 с.
3. Калмикова Л.О. Психологія мовлення і психолінгвістика: навч. посібник для студ. вищих навч.закл./Л.О. Калмикова, Г.В. Калмиков, І.М. Лапшина, Н.В. Харченко. - (Вища освіта). Переяслав-Хмельницький: Переяслав-Хмельницький пед. ін-т, 2018.— 325с.
4. Клак В. О. Теоретичний аналіз загальної системи розумових дій та операцій мислення / В. О. Клак // Теоретичні і прикладні проблеми психології. - 2019. - № 2. - С. 182-194.
5. Куранова С.І. Основи психолінгвістики: навч. посіб. / С. І. Куранова.– К.: ВЦ «Академія», 2019. – 208 с.
6. Павленко В.М., Таглін С.О. Етнопсихологія: Навч. Посібник.– К.: Сфера, 2019. – 408с.
7. Потєбня О. Думка й мова /Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. /За ред. Марії Зубрицької. 2-е вид., доповнене. – Львів: Літопис,2018. – 259 с.
8. Фізер І. Психолінгвістична теорія Олександра Потєбні: Метакритичне дослідження. / Передм. І. Дзюби. – К., 2019. – 192 с.

Допоміжна

1. Бахтін М. Висловлювання як одиниця мовленнєвого спілкування. Проблема тексту у лінгвістиці, філології та інших гуманітарних науках /Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. /За ред. Марії Зубрицької. 2-е вид., доповнене. – Львів: Літопис, 2019. – С. 406-424.
2. Леві-Стросс К. Міф та значення / Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. /За ред. Марії Зубрицької. 2-е вид., доповнене. – Львів: Літопис, 2018. – С. 448-464.
3. Леві-Стросс К. Структурна антропологія /Пер. з фр. З. Борисюк. – К.: Основи, 2018. – 387 с.
4. Мартенко О. Л. Взаємозв'язок мислення, свідомості та мови в концепціях античних мислителів / О. Л. Мартенко, О. В. Павлишин // Юридична психологія. - 2019. - № 2. - С. 31-38.
5. Мітосек З. Структуралістські орієнтації в літературознавчих дослідженнях/ Література. Теорія. Методологія: Пер. з польськ. С. Яковенка. /Упор. і наук. ред. Д. Уліцької. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія»,2016. – С. 198-211.
6. Шаф О. В. Гендерно-психологічні аспекти української лірики ХХ століття: монографія / Ольга Шаф ; Дніпров. нац. ун-т ім. Олеся Гончара. - Київ : Просвіта, 2019. - 607 с.

Міжнародні видання

1. Bever T.G. *The cognitive basis for linguistic structures* // Cognition and the Development of language. – New York, 2017.

2. Bever Th. *The Cognitive Basis for Linguistics Structures* // Smith F., Miller G.A. The Genesis of Language. Cambridge, Mass.: M.I.T. Press, 2018.
3. Chomsky N. *Deep structure, surface, and semantic interpretation*. In: Steinberg D.D., Jakobovits L.A. (Eds.) *Semantics: An Interdisciplinary Reader in Philosophy, Linguistics, and Psychology*. Cambridge, 2017.
4. Coseriu E. *Sprachkompetenz. Grundzüge der Theorie des Sprechens*. – Tübingen, 2018.

